

Walenty Baluk

Wydział Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Wybory parlamentarne i przetargi koalicyjne na Ukrainie w 2014 roku

Wydarzenia z przełomu lat 2013/2014 zwane Rewolucją Godności powstrzymały spełnianie Ukrainy w kierunku autorytaryzmu i doprowadziły do przedterminowej wymiany głowy państwa i Rady Najwyższej. Proces wyborczy przebiegał w sytuacji głębokiego wewnętrznego kryzysu politycznego i ekonomicznego oraz zagrożenia ze strony Rosji, która anektowała Krym i wspierała separatystów na Donbasie. Dokonując alternacji władzy w procesie demokratycznych wyborów, społeczeństwo oczekiwało od rządzących jakościowych zmian systemowych. W niniejszym artykule analizie poddano proces elekcji parlamentarnej oraz polityki koalicyjnej ugrupowań parlamentarnych.

W wyniku Rewolucji Godności doszło do powołania nowego rządu i wymiany głowy państwa, natomiast w Radzie Najwyższej w dalszym ciągu dominowali zagubieni zwolennicy poprzedniego układu. Celem zakończenia procesu alternacji władzy pod koniec lipca 2014 r. po konsultacjach przewodniczącego parlamentu, prezydenta i premiera podjęto decyzję o rozpisaniu przedterminowych wyborów, wprowadzeniu systemu proporcjonalnego i skróceniu kampanii wyborczej ze względu na trudną sytuację w państwie. Jednak uchwalenie nowego prawa wyborczego nie powiodło się, dlatego w dalszym ciągu obowiązywały zasady systemu mieszanego (proporcjonalno-większościowego).

Preferencje wyborcze

Na notowania partii politycznych znaczący wpływ wywarły Rewolucja Godności, rosyjska inwazja, będąca papierkiem lakmusowym nastrojów społecznych i identyfikacji politycznej dużej części elektoratu oraz elekcja prezydencka. Bezpośrednio po wydarzeniach lutowych i ustąpieniu prezydenta spadły notowania Partii Regionów, natomiast wzrosło poparcie dla ugrupowań wspierających protesty na Majdanie. Przeprowadzone w połowie marca 2014 r. badania opinii publicznej wykazały, że największym zaufaniem cieszyła się partia „Ojczyzna”, na którą gotowych było głosować 22% respondentów zdecydowanych na udział w wyborach. Na drugiej pozycji uplasowała się partia „Solidarność” Petra Poroszenki, będąca załącznikiem koalicji wyborczej prezyden-

ta, zdobywając 21,6% poparcia. Na przekroczenie progu wyborczego mogły wówczas liczyć także Partia UDAR (Witalij Kliczko) – 16,4%, Partia Regionów (Serhij Tihipko) – 13,6%, Komunistyczna Partia Ukrainy (Petro Symonenko) – 6,9%, Partia Radykalna (Ołeh Laszko) – 5,7% i „Swoboda” – 5,2%¹.

Należy podkreślić, że w większości wypadków wyborcy utożsamiali partie polityczne z jej liderami. Ucieczka przywódców Partii Regionów do Rosji wywołała kryzys w ugrupowaniu i naturalny proces poszukiwania nowego lidera. Na czele ugrupowania próbował uplasować się Serhij Tihipko, wywodzący się z partii władzy przedstawiciel dużego biznesu. Powyższe notowania partii politycznych odzwierciedlały gwałtowną dynamikę zmian na Ukrainie związaną z działaniami naprawy państwa, trudną sytuacją ekonomiczną, rosyjską inwazją na Krymie i inspirowaniem tendencji separatystycznych w południowo-wschodnich regionach państwa. Stosunek partii politycznych do wyżej wymienionych spraw miał znaczący wpływ na zwiększenie bądź obniżenie poparcia.

Kolejne badania prowadzone przez Kijowski Międzynarodowy Instytut Socjologii (KMIS) od połowy maja do końca lipca 2014 r. potwierdziły niekorzystną dynamikę zmian dla ugrupowań prorosyjskich, które znalazły się poniżej progu wyborczego. Notowania Partii Regionów spadły z 4,9 do 2,7%, a komunistów z 8,6 do 3,9% poparcia. Związane z Majdanem ugrupowania również straciły kilka punktów procentowych. Partię „Ojczyzna” popierało 17% badanych, UDAR ponad 11%, zaś poparcie dla „Swobody” było stabilne na poziomie 5,1–6,9%. Po wygranych wyborach prezydenckich znacząco wzrosły notowania Bloku Petra Poroszenki, popieranego przez około 30% społeczeństwa². Dobry wynik prezydenckiego ugrupowania i spadek notowań partii UDAR należy wiązać z rezygnacją Witalija Kliczki z udziału w wyborach głowy państwa na rzecz Petra Poroszenki.

Oficjalne rozpoczęcie kampanii, zawarcie sojuszy wyborczych oraz zarejestrowanie podmiotów rywalizacji sprzyjało wyłonieniu grona faworytów elekcji parlamentarnej. Badania opinii publicznej z 18 października 2014 r. przeprowadzone przez Fundację „Demokratyczne Inicjatywy” i Kijowski Międzynarodowy Instytut Socjologii wyróżniły trójkę zdecydowanych liderów kampanii wyborczej (Blok Petra Poroszenki, Partia Radykalna, „Front Ludowy”) oraz cztery ugrupowania mające realne szanse na prze-

¹ Badania przeprowadzono w dniach 14–19 marca 2014 r. przez Kijowski Międzynarodowy Instytut Socjologii, Centrum im. Razumkova, Grupę Socjologiczną „Ranking” i Centrum Badań Społecznych i Marketingowych „SOCIS”. Przebadano 6200 osób we wszystkich regionach państwa z wyjątkiem Krymu, błąd statystyczny wyniósł 0,8%, Електоральні наміри виборців України. Березень 2014, Прес-релізи та звіти КМІС <http://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=247&page=5&t=2>, inf. z 25.05.2014.

² Badania w maju 2014 r. przeprowadzono przez KMIS, Grupę Socjologiczną „Ranking” i Centrum Badań Społecznych i Marketingowych „SOCIS”. Badania w lipcu 2014 r. przeprowadził KMIS z udziałem 2040 respondentów; „Україна на передодні президентських виборів”. Результати спільного дослідження компаній КМІС, СОЦІС та „Рейтинг”, <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=329&page=14>; Електоральні настрої населення України: вибори до Верховної Ради України, <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=383&page=11>, inf. z 25.10.2014.

kroczenie progu wyborczego (Zjednoczenie „Samopomoc”, „Ojczyzna”, Blok Opozycyjny i „Silna Ukraina”). Miejsce znikającej Partii Regionów na ukraińskiej scenie politycznej próbowała zagospodarować koalicja Blok Opozycyjny oraz wskrzeszona partia „Silna Ukraina”, balansując na granicy progu wyborczego. Warto odnotować pojawienie się *de facto* dwubiegunowego modelu rywalizacji (Majdan – anty-Majdan) oraz nowych ugrupowań (Partii Radykalnej i Zjednoczenia „Samopomoc”). Powrót Julii Tymoszenko zmusił premiera Arsenija Jaceniuka do opuszczenia partii „Ojczyzna” i promowania własnego ugrupowania – Frontu Ludowego (patrz tabela 1).

Tabela 1. Preferencje wyborcze w październiku 2014 r. (%)

Partie	4–10 X 2014	17–22 X 2014	26 X 2014 Dane <i>exit poll</i>	Dane CKW
Blok Petra Poroszenki	35,1	27,2	23,0	21,82
Partia Radykalna	11,3	12,5	6,6	7,44
Front Ludowy	9,1	13,9	19,5	22,14
„Samopomoc”	5,5	7,2	11,7	10,97
„Ojczyzna”	6,6	8,2	5,5	5,68
Blok Opozycyjny	6,5	8,2	9,9	9,43
„Swoboda”	6,3	4,9	5,8	4,71

Źródło: O. Балакірева, Т. Бондар, Д. Дмитрук, *Електоральні орієнтації та поведінка виборців під час виборів народних депутатів України 26 жовтня 2014 року*, „Український соціум” 2014, № 4 (51), s. 51.

Geografia preferencji wyborczych ukraińskiego elektoratu w tej kampanii odbiegała od poprzednich elekcji głównie za sprawą dezorientacji wyborców południowo-wschodnich obwodów. W zachodnich regionach Ukrainy³ powyżej progu wyborczego plasowały się ugrupowania związane z obozem Majdanu: Blok Petra Poroszenki – 25%, Front Ludowy – 11%, Partia Radykalna – 10%, „Samopomoc” – 10% i „Ojczyzna” z 6% poparciem. W środkowej części⁴ kraju wyborcy zaprezentowali podobne preferencje, zmieniając kolejność ugrupowań i zmniejszając poziom poparcia (Blok Petra Poroszenki – 16%, Partia Radykalna – 8%, Front Ludowy – 6%, „Samopomoc” – 5%). W środkowych regionach niegdyś popierających Julię Tymoszenko znacząco spadły notowania partii „Ojczyzna”. W badaniach opinii publicznej układ partii politycznych uległ znaczącej zmianie dopiero w regionach południowych i wschodnich. Na południu państwa⁵ liderem pozostał Blok Petra Poroszenki z 15% poparciem, drugą lokatę zajęła „Silna Ukraina” (8%), a na trzeciej pozycji uplasowała się Partia Radykalna (5%). Cztery kolejne ugrupowania zachowały szansę na przekroczenie progu wyborczego

³ Osiem obwodów: wołyński, rówieński, lwowski, iwano-frankowski, tarnopolski, chmielnicki, zakarpaccy i czerniowiecki (24% wyborców).

⁴ Obwody: żytomierski, winnicki, kirowohradzki, czerkawski, połtawski, sunski, czernihowski, kijowski i Kijów (32% wyborców).

⁵ Obwody: dnipropropietrowski, odeski, mikołajewski, chersoński i zaporoski (23% wyborców).

(Blok Opozycyjny – 4,5%, Front Ludowy – 4%, „Samopomoc” – 4% i „Ojczyzna” – 4%). We wschodnich regionach⁶ na pierwszym miejscu wyborczych sympatii uplasował się Blok Opozycyjny z 10-procentowym poparciem, druga lokata przypadła w udziale Blokowi Petra Poroszenki (8%), a trzecie miejsce osiągnęła KPU (5%). Pozostałe ugrupowania, w tym „Silna Ukraina” z 3% poparcia, uplasowały się zdecydowanie poniżej progu wyborczego⁷.

Przytoczone powyżej badania opinii publicznej wskazały na zdolność przekroczenia progu wyborczego przez kilku uczestników kampanii wyborczej (5–8 ugrupowań). Dynamika poparcia najważniejszych partii politycznych w okresie od lutego do października 2014 r. wykazała dwukrotne przeformatowanie sceny politycznej w związku z Rewolucją Godności i wyborami prezydenckimi⁸. Warto odnotować powstanie swego rodzaju niszy elektoralfnej w południowo-wschodnich regionach, którą próbowały zagospodarować partie Majdanu oraz związane z grupami oligarchicznymi ugrupowania Blok Opozycyjny i „Silna Ukraina”. Upadku Partii Regionów nie wykorzystali komuniści, którzy bezwarunkowo popierając Rosję na szkodę własnego państwa, stracili zaufanie wyborców. Interesującym zjawiskiem wyborczym były także niskie notowania zaangażowanych w Rewolucję Godności radykalnych partii prawicowych („Swobody” i „Prawego Sektora”). Może to oznaczać odrzucenie przez społeczeństwo radykalnych idei, zarówno prawicowych, jak i lewicowych. Część elektoratu zgłosiła zapotrzebowanie na umiarkowane i konstruktywne siły polityczne, zdolne do naprawienia systemu politycznego i społeczno-ekonomicznego. Jednak brak wpływowej partii politycznej w tej części spektrum zdecydował o przeniesieniu poparcia na ugrupowania związane z grupami oligarchicznymi (Blok Petra Poroszenki, Front Ludowy, Blok Opozycyjny). Część wyborców dała się uwieść partiom populistycznym (Partia Radykalna, „Ojczyzna”). Na zachowanie elektoratu duży wpływ wywarły działania wojenne na Donbasie, sukcesy i porażki prezydenta i rządu w prowadzeniu operacji antyterrorystycznej.

Rywalizacja programowa

W systemie proporcjonalnym oficjalnie rywalizowało 29 partii politycznych i koalicji wyborczych. Ogółem w wyborach uczestniczyło 59 partii politycznych, zgłaszając nie tylko listy partyjne w systemie proporcjonalnym, lecz także kandydatów w jednomandatowych okręgach wyborczych (1303 osób)⁹. W porównaniu do poprzedniej elekcji

⁶ Obwody: charkowski, doniecki i łuhński (22% wyborców).

⁷ *Електоральні наміри виборців щодо виборів до Врховної Ради*, <http://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=416&page=1>; O. Балакірева, Т. Бондар, Д. Дмитрук, *Електоральні орієнтації та поведінка виборців під час виборів народних депутатів України 26 жовтня 2014 року*, „Український соціум” 2014, № 4 (51), с. 57.

⁸ *Партійна система України до і після Майдану: зміни, тенденції розвитку, суспільні запити (Аналітична доповідь Центру Разумкова)*, „Національна безпека і оборона” 2015, № 6–7, с. 7–9.

⁹ *Партії у виборчому процесі*, <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/wp501?PT001F01=910>, inf. z 23.11.2014.

parlamentarnej¹⁰ podstawowym podziałem rywalizacji był podział na ugrupowania Majdanu i anty-Majdanu. W gronie pierwszych znalazły się zróżnicowane ideologicznie siły polityczne popierające Rewolucję Godności. Bliżej środka sceny politycznej uplasowały się „Samopomoc”, Blok Petra Poroszenki i Front Ludowy, bardziej na prawo „Ojczyzna” i Partia Radykalna, natomiast do skrajnie prawicowych ugrupowań należały „Swoboda” i „Prawy Sektor”. Druga grupa była związana z poprzednim układem rządzącym i wypełniała centrolewicową część spektrum. Bliżej środka sceny politycznej znalazły się „Silna Ukraina” i Blok Opozycyjny, natomiast komuniści tradycyjnie zajmowali lewą część spektrum.

Opracowując programy wyborcze, partie polityczne musiały uwzględnić aktualną sytuację polityczną, gospodarczą i międzynarodową państwa, ponieważ powyższe kwestie nurtowały elektorat, o głosy którego toczyła się rywalizacja. Najbardziej wpływo- we partie ukraińskiej sceny politycznej trudno zaliczyć do grupy światopoglądowych (ideologicznych), mających charakter raczej „partii wszystkich” (partii wyborczej)¹¹. Ukraiński ekspert Ilona Solohub podkreśliła, że powyższa ocena znajduje odzwierciedlenie w programach wyborczych. Szczegółowa analiza dokumentów partyjnych pokazuje ogólny charakter deklaracji wyborczych oraz skłonność partii politycznych do głoszenia populistycznych haseł¹².

Kwestie zmian systemu politycznego w programach wyborczych partii politycznych zajmowały bardzo ważne miejsce ze względu na potrzebę naprawy państwa, zgłaszaną przez Rewolucję Godności. Kluczowym zagadnieniem w tej materii były kwestie decentralizacji państwa, lustracji urzędników oraz walka z korupcją (patrz tabela 2). W kwestii decentralizacji żadna partia otwarcie nie wspierała rosyjskich postulatów federalizacji Ukrainy, ponieważ zdecydowana większość obywateli popierała unitarny charakter państwa¹³.

Blok Petra Poroszenki obstawał przy rozwiązaniach systemu parlamentarno-prezydenckiego, większościowym rządzie koalicyjnym, otwartych listach partyjnych, wymianie władzy samorządowej, decentralizacji państwa rozumianej jako przekazanie kompetencji i środków organom samorządowym. Partia zapowiadała przeprowadzenie lustracji urzędników państwowych, zwracając szczególną uwagę na prześwietlenie sędziów, prokuratorów, pracowników organów ścigania, służby podatkowej i celnej.

¹⁰ Zob. W. Baluk, *Rywalizacja wyborcza na Ukrainie w 2012 roku*, „Annales/Politologia” 2013, vol. XX, 2, s. 47–60.

¹¹ K. Sobolewska-Myślik, *Partie i systemy partyjne na świecie*, Warszawa 2004, s. 31.

¹² I. Сологуб, *Програми політичних партій: що обирати, коли нема з чого обирати*, УНІАН, <http://www.unian.ua/politics/999463-programi-politichnih-partyi-scho-obirati-koli-nema-z-chogo-obirati.html>, inf. z 19.12.2014.

¹³ Według badań opinii publicznej Centrum im. Razumkova z czerwca 2014 r. ponad 78% respondentów opowiedziało się za zdecentralizowanym państwem unitarnym, natomiast zwolenników ustroju federacyjnego było jedynie 12%; *Ставлення громадян України до актуальних проблем внутрішньої і зовнішньої політики держави*, http://www.razumkov.org.ua/upload/1404225088_file.pdf, inf. z 25.09.2014.

W programie ugrupowania deklarowano zbudowanie demokratycznego państwa prawa respektującego podstawowe prawa i wolności obywateli¹⁴.

Tabela 2. Zmiana systemu politycznego w programach wyborczych partii politycznych

	BPP	Partia Radykalna	„Ojczyzna”	„Swoboda”	Front Ludowy	„Silna Ukraina”	KPU	„Samopomoc”	Blok Opozycyjny
System polityczny									
Otwarte listy wyborcze	+	+	+	+					
Likwidacja immunitetu posłów			+	+				+	
Transparentne finansowanie partii			+					+	
Decentralizacja	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Likwidacja administracji rządowej w terenie	+		+			+			+
Zmniejszenie liczby urzędników		+	+				-		
„Jedynie okno”/e-government			+		+				
Lustracja	+	+	+	+	+			+	-
Reforma sądownictwa	+		+	+				+	+
Walka z korupcją									
Odrębny organ ds. zwalczania korupcji		+	+		+			+	
Deklaracja przychodów i wydatków urzędników	+	+	+		+				
Odpowiedzialność karna		+	+						

Legenda: + – TAK, – – Nie, brak znaku – kwestia nie była poruszana w programie partii.

Źródło: I. Сологуб, *Програми політичних партій: що обирати, коли нема з чого обирати*, УНІАН, <http://www.unian.ua/politics/999463-programi-politichnih-partiy-scho-obirati-koli-nema-z-chogo-obirati.html>, inf. z 19.12.2014.

Front Ludowy akcentował w programie wyborczym potrzebę europeizacji Ukrainy oraz przejścia europejskiego stylu sprawowania władzy. Ponadto deklarowano przeprowadzenie reformy sądownictwa i decentralizację państwa, a także powołanie specjalnych organów do walki z korupcją i oceny majątkowych deklaracji urzędników¹⁵.

„Samopomoc” zwróciła uwagę na potrzebę zrównoważenia w systemie politycznym władzy ustawodawczej, wykonawczej i sądowniczej. W procesie lustracji i walki z korupcją partia zaproponowała stosowanie także odpowiedniego systemu wynagra-

¹⁴ *Передвиборча програма партії Блок Петра Порошенка*, <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=202>, inf. z 20.11.2014.

¹⁵ *Програма політичної партії Народний Фронт*, <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=182>, inf. z 20.11.2014.

dzania urzędników państwowych, będących załączkiem korpusu niezależnej i patriotycznej służby¹⁶.

Partia Radykalna zaproponowała kształtowanie bliżej nieokreślonego elastycznego i efektywnego systemu politycznego, przeciwstawienie się narzucanym przez Rosję koncepcjom federalizacji za pośrednictwem decentralizacji państwa. Ponadto deklorowano zakrojoną na szeroką skalę lustrację i walkę z korupcją. W odpowiednich organach przeciwdziałających patologicznym zjawiskom powinny zasiadać osoby sprawdzone w walce z rosyjskim najeźdźcą, zdolne do wyeliminowania obcych wpływów i przeciwdziałania separatyzmowi¹⁷.

Partia „Ojczyzna” skoncentrowała uwagę wyborców na walce ze spuścizną reżimu Janukowycza, proponując powołanie Państwowej Komisji Lustracyjnej i Biura Antykorupcyjnego. Ugrupowanie Julii Tymoszenko zapowiedziało zmniejszenie liczby urzędników, gruntowną reformę sądownictwa i powołanie ławy przysięgłych. Uzdrawieniu systemu politycznego miały służyć wybory proporcjonalne, rezygnacja z immunitetu głowy państwa, parlamentarzystów i sędziów, a także reforma samorządowa oraz likwidacja organów władzy państwowej na szczeblu lokalnym¹⁸.

Partia „Swoboda” zapowiedziała gruntowne oczyszczenie aparatu władzy państwowej celem wyeliminowania agentury rosyjskich służb specjalnych, nomenklatury komunistycznej, zwolenników reżimu Janukowycza oraz separatystów. Ponadto zaproponowano zmiany w systemie wyboru sędziów. Zdaniem partii, społeczność lokalna powinna wybierać sędziów sądów pierwszej instancji, natomiast obsadę stanowisk w sądach drugiej instancji należy powierzyć organom samorządu sędziowskiego. Ograniczeniu podlegał immunitet przedstawicieli najwyższych organów władzy państwowej, który miał dotyczyć wyłącznie działalności politycznej. W systemie wyborczym zaproponowano stosowanie rozwiązań proporcjonalnych z otwartymi listami partyjnymi. Kompetencje terenowych organów władzy wykonawczej należało przekazać samorządom¹⁹.

Blok Opozycyjny deklarował stabilizację systemu politycznego, zawarcie nowej umowy społecznej i zmianę ustawy zasadniczej. Postulując walkę z korupcją, podkreślono zarazem możliwość wykorzystania lustracji do walki politycznej. Podstawą decentralizacji należy uczynić przekazanie kompetencji i środków organom władzy samorządowej, bezpośrednie wybory zwierzchników regionów oraz zlikwidowanie powiatowych organów administracji państwowej. Ponadto w ramach reformy sądow-

¹⁶ *Передвиборна програма Політичної партії «Об'єднання» САМОПОМІЧ»,* <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=185>, inf. z 20.11.2014.

¹⁷ *Програма Радикальної партії Олега Ляшка,* <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=144>, inf. z 20.11.2014.

¹⁸ *Передвиборча програма «Всеукраїнського об'єднання» БАТЬКІВЩИНА»,* <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=149>, inf. z 20.11.2014.

¹⁹ *Українська перемога. Програма докорінних перетворень (програма партії «Свобода»),* <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=155>, inf. z 20.11.2014

nictwa zaproponowano rozbudowanie systemu samorządności sądów i wprowadzenie systemu wyboru sędziów²⁰.

Komuniści straszili wyborców rządami reżimu neonazistowskiego, któremu może się przeciwstawić tylko Komunistyczna Partia Ukrainy. Program wyborczy komunistów lakonicznie potraktował kwestie ustrojowe, zwracając jedynie uwagę na potrzeby decentralizacji państwa jako środka rozwiązania konfliktu na Donbasie oraz demontażu oligarchicznego systemu zarządzania państwem²¹.

W programie wyborczym „Silnej Ukrainy” nie poruszono wielu kwestii dotyczących zmian systemu politycznego, koncentrując się na zagadnieniach decentralizacji i walki z korupcją. Decentralizacja państwa miała polegać na przekazaniu szerokich uprawnień organom władzy samorządowej szczebla regionalnego i lokalnego, wybieranych w wyborach bezpośrednich. Walkę z korupcją oparto na uproszczeniu systemu podatkowego, zmniejszeniu liczby organów kontrolujących i respektowaniu zasady odpowiedzialności urzędnika za podejmowane decyzje²².

Kwestie społeczno-ekonomiczne w kampanii wyborczej zawsze nurtowały elektorat, dlatego partie polityczne prześcigały się w reformatorskich pomysłach i populistycznych obietnicach (patrz tabela 3). Oczekiwania społeczne dodatkowo były potęgowane złym stanem ukraińskiej gospodarki, dużą inflacją i drastycznym obniżeniem poziomu życia.

Blok Petra Poroszenki zaproponował społeczeństwu stopniowe podniesienie poziomu życia, wprowadzenie zasad gospodarki wolnorynkowej i prostego systemu podatkowego, zwalczanie praktyk monopolistycznych stosowanych przez duży biznes oraz wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw. Ponadto deklarowano prowadzenie aktywnej polityki społecznej oraz promowanie ukraińskiego eksportu i rolnictwa²³.

Front Ludowy zwrócił uwagę na potrzebę reformowania ukraińskiej gospodarki zgodnie z wytycznymi umowy stowarzyszeniowej z UE oraz stworzenie własnego modelu rozwoju ekonomicznego. W programie wyborczym partii premiera znalazły się odniesienia do demonopolizacji gospodarki, budowania klasy średniej na podstawie małego i średniego biznesu oraz pełnego wykorzystania potencjału wsi celem realizacji koncepcji światowej potęgi Ukrainy na rynkach rolnych. Prowadzenie polityki energetycznej partia przywiązywała do europejskiej strategii bezpieczeństwa energetycznego. Politykę społeczną Front Ludowy opierał na działaniach wspierających osoby potrzebujące opieki państwa, w tym pomoc żołnierzom biorącym udział w operacji antyterrorystycznej. Partia szczególną uwagę zwróciła na wspieranie ukraińskiej przestrzeni kulturowej, kształtowanie postaw patriotycznych i reformowanie rynku medialnego²⁴.

²⁰ *Передвиборча програма Політичної партії Опозиційний Блок*, <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=199>, inf. z 20.11.2014.

²¹ *Передвиборна програма Комуністичної партії України*, <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=142#>, inf. z 20.11.2014.

²² *Передвиборна програма Партії Сергія Тігіпка „Сильна Україна”*, <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=176>, inf. z 20.11.2014.

²³ *Передвиборча програма партії Блок Петра Порошенка...*, *op. cit.*, s. 2–3.

²⁴ *Програма політичної партії Народний Фронт...*, *op. cit.*, s. 3–4.

Tabela 3. Kwestie społeczno-ekonomiczne w programach wyborczych partii

	BPP	Partia Radykalna	„Ojczyzna”	„Swoboda”	Front Ludowy	„Silna Ukraina”	KPU	„Samopomoc”	Blok Opozycyjny
Polityka gospodarka									
Deregulacja	+	+	+		+	+	-	+	
Polityka antymonopolowa	+	+		+	+		-	+	
Reforma podatkowa	+		+	+	+	+	+		
Specjalne warunki dla małego i średniego biznesu	+				+				+
Wsparcie rodzimych producentów	+	+		+		+	+	+	+
Zakaz sprzedaży gruntów rolnych		+	+	+			+	-	
Dywersyfikacja źródeł energii					+				+
Inne polityki szczegółowe									
Pomoc rodzinom z dziećmi		+				+			+
Pomoc społeczna dla uczestników operacji antyterrorystycznej		+	+	+	+			+	+
Podwyżki dla nauczycieli							+	+	+
Ubezpieczenia zdrowotne								+	+
Bezpłatne świadczenia zdrowotne		+					+		
Wsparcie języka ukraińskiego (UA) / rosyjskiego (RU)	UA			UA	UA	UA	RU		UA
Niezależna polityka językowa w regionach	+					+			+

Legenda: + – TAK, - – NIE, brak znaku – kwestia nie była poruszana w programie partii.

Źródło: *Ibidem*.

„Samopomoc” proponowała stosowanie zasady narodowego pragmatyzmu ekonomicznego celem wprowadzenia innowacyjnego modelu rozwoju i zapobiegania wyjazdom Ukraińców zagranicę w poszukiwaniu pracy. Ponadto partia broniła interesów małego i średniego biznesu w relacjach z dużym kapitałem, postulując demonopolizację gospodarki oraz podniesienie jej konkurencyjności na rynkach światowych przez zwiększanie odsetka ukraińskich produktów wysoko przetworzonych. Innowacyjny model gospodarki proponowano oprzeć na wiedzy, wprowadzając jakościowe zmiany w systemie szkolnictwa na Ukrainie i gwarantując autonomię uczelniom wyższym. W zakresie polityki społecznej partia proponowała wspieranie ubogich²⁵.

Partia Radykalna postulowała wyeliminowanie oligarchów z zarządzania spółkami skarbu państwa, których należało zmusić także do wyrównania strat poniesionych przez państwo z tytułu prywatyzacji. Oligarchów wspierających separatyzm należało

²⁵ Передвиборна програма Політичної партії „Об’єднання»САМОПОМІЧ«”..., *op. cit.*, s. 2–3.

pozbawić majątku, przeznaczając środki na odbudowę Donbasu. Odrodzenie gospodarki i przedsiębiorczości wiązano z zakończeniem wojny oraz odejściem od surowcowego modelu rozwoju. Partia proponowała wprowadzenie podatku kryzysowego dla oligarchów, ochronę ukraińskich migrantów zarobkowych, zakaz sprzedaży ziemi rolnej obcokrajowcom oraz 10-krotne zwiększenie nakładów na służbę zdrowia. Ponadto postulowano rozbudowę relacji ekonomicznych z UE, natomiast w odpowiedzi na rosyjską agresję proponowano anulowanie wszystkich finansowych zobowiązań wobec Federacji Rosyjskiej²⁶.

Partia „Ojczyzna” postawiła na rozwój klasy średniej jako siły napędowej rozwoju ekonomicznego i demokracji, zdolnej do przeciwstawienia się korupcji i autorytaryzmowi. Ziemia rolna powinna pozostać własnością skarbu państwa, a duży biznes należy zainteresować sprawami społecznymi. Partia proponowała powołanie instytucji Rzecznika Biznesu, uproszczenie systemu podatkowego oraz zmniejszenie liczby organów kontrolujących działalność gospodarczą²⁷.

W programie partii „Swoboda” dużo miejsca poświęcono postulatowi zmian systemu ekonomicznego, opartych na uproszczeniu systemu podatkowego, wprowadzeniu podatku progresywnego od osób fizycznych i prawnych, podatku luksusowego oraz kwestiom demontażu systemu oligarchicznego w gospodarce. Państwo powinno zachować i przywrócić swoją kontrolę nad strategicznymi przedsiębiorstwami, zdywersyfikować dostawy surowców energetycznych, zakazać handlu ziemią oraz zmniejszyć różnice pomiędzy biednymi a bogatymi. W kwestiach społeczno-kulturowych partia obstawała przy promowaniu kultury i języka ukraińskiego, w tym jego powszechnej znajomości w służbie publicznej oraz wykorzystywaniu w życiu publicznym i środkach masowego przekazu. Ponadto akcentowano przeprowadzenie dekomunizacji i nadanie OUN-UPA statusu strony walczącej o niepodległość Ukrainy²⁸.

Blok Opozycyjny postulował zatrzymanie recesji gospodarczej, zmniejszenie inflacji do 5%, waloryzację świadczeń, zwiększenie wynagrodzenia pracownikom sfery budżetowej oraz wdrożenie programów wsparcia młodzieży i rodziny. Ponadto partia deklarowała wsparcie wewnętrznych uchodźców i ukraińskich obywateli na Krymie. Stymulowaniu rozwoju ekonomicznego miały pomóc zwiększenie inwestycyjnej atrakcyjności Ukrainy oraz zmniejszenie obciążenia podatkowego, szczególnie dla przedsiębiorców poszkodowanych w wyniku konfliktu. Ugrupowanie zaproponowało opracowanie i wdrożenie systemu rekompensaty strat poniesionych przez przedsiębiorstwa w wyniku podpisania przez Ukrainę umowy stowarzyszeniowej z UE²⁹.

Komuniści zaproponowali kontynuowanie swojego programu antykryzysowego z 2011 r., likwidację systemu oligarchicznego, wprowadzenie monopolu państwa

²⁶ Програма Радикальної партії Олега Ляшка..., *op. cit.*, s. 3–5.

²⁷ Передвиборча програма „Всеукраїнського об'єднання »БАТЬКІВЩИНА«”..., *op. cit.*, s. 4.

²⁸ Українська перемога. Програма докорінних перетворень (програма партії „Свобода”)..., *op. cit.*, s. 3–5.

²⁹ Передвиборча програма Політичної партії Опозиційний Блок..., *op. cit.*, s. 2–3.

w strategicznych sektorach gospodarki oraz w produkcji wyrobów tytoniowych i alkoholowych. Partia nie poparła wolnego obrotu ziemią rolną. Reforma systemu podatkowego miała polegać na wprowadzeniu kwoty wolnej od podatku dla najmniej zarabiających oraz systemu progresywnego i podatku luksusowego. Tradycyjnie akcentowano bezpłatny system opieki zdrowotnej i edukacji, ochronę praw mniejszości narodowych, szczególnie rosyjskiej, której język powinien uzyskać status języka państwowego³⁰.

„Silna Ukraina” zaproponowała prowadzenie efektywnej polityki przemysłowej na podstawie gospodarczego patriotyzmu, polegającego na państwowej protekcji rodzimych przedsiębiorców. Państwo powinno kształtować własny rynek wewnętrzny przez ograniczenie importu oraz dostawy surowców produkowanych na Ukrainie, wspierać rodzimy przemysł ciężki i rolnictwo, troszczyć się o eksporterów wyrobów wysoko przetworzonych i promować transfer technologii. Partia postulowała zmniejszenie presji podatkowej, zwiększenie wolności ekonomicznej i atrakcyjności inwestycyjnej ukraińskiej gospodarki. Zapowiedziała również walkę z bezrobociem, czterokrotną waloryzację świadczeń w ciągu roku i pakiet gwarancji socjalnych³¹.

Kwestie **bezpieczeństwa wewnętrznego i międzynarodowego** zajmowały czołowe miejsce w programach wyborczych partii politycznych, co należy wiązać z destabilizacją państwa i „wojną hybrydową” Rosji przeciwko Ukrainie (patrz tabela 4). Większość partii proponowała mniej lub bardziej spójny plan pokojowego uregulowania konfliktu oraz apelowała o wsparcie społeczności międzynarodowej, proponując wielostronne rozmowy z Rosją. W tej kwestii rywalizujące ugrupowania można podzielić na zwolenników pokojowego rozwiązania konfliktu z Rosją oraz stronników siłowego przywrócenia *status quo*. Osobno należy potraktować komunistów lansujących poglądy na temat wojny domowej na Ukrainie oraz podział na partie traktujące Rosję jako agresora oraz ugrupowania unikające kwalifikacji czynu potężnego sąsiada.

Blok Petra Poroszenki zaproponował walkę o odzyskanie okupowanego Krymu i rejonów kontrolowanych przez separatystów środkami politycznymi i dyplomatycznymi. W walce z rosyjskim najeźdźcą Ukraina powinna liczyć przede wszystkim na własne siły i dobrze wyposażoną i uzbrojoną armię. W programie wyborczym ugrupowania priorytetowo potraktowano kwestie integracji europejskiej, nie wspominając o członkostwie Ukrainy w Sojuszu Północnoatlantyckim³².

Front Ludowy postulował przywrócenie integralności terytorialnej, wycofanie obcych wojsk i likwidację ugrupowań terrorystycznych. Partia zaproponowała podjęcie przez parlament specjalnej uchwały uznającej Rosję za agresora. Geopolitycznie Ukraina powinna należeć do struktur zachodnich, zostając członkiem UE i NATO. Zapowiadano także modernizację ukraińskiej armii z dominującym udziałem ojczystego przemysłu zbrojeniowego oraz zmianę doktryny wojennej³³.

³⁰ *Передвиборна програма Комуністичної партії України...*, *op. cit.*, s. 3–5.

³¹ *Передвиборна програма Партії Сергія Тігіпка „Сильна Україна”...*, *op. cit.*, s. 3–5.

³² *Програма партії Блок Петра Порошенка*, http://solydarnist.org/?page_id=874, inf. z 25.10.2014.

³³ *Програма політичної партії Народний Фронт...*, *op. cit.*, s. 2–3.

W programie wyborczym „Samopomoc” stwierdziła, że obowiązkiem każdego obywatela Ukrainy jest obrona niezależności i integralności państwa. Realizując swoją podstawową funkcję zapewnienia bezpieczeństwa obywatelom, państwo powinno zmodernizować swoje siły zbrojne, stawiając na ukraiński kompleks wojskowo-przemysłowy, opracować nową doktrynę wojenną oraz zrezygnować ze statusu państwa pozablokowego³⁴. W dokumencie nie odnajdziemy odniesienia do podstawowych kierunków polityki zagranicznej i orientacji geopolitycznej.

Partia Radykalna zaproponowała czynne przeciwstawianie się rosyjskiej agresji na Ukrainie, tworząc front wschodni i oddziały partyzanckie na terenach okupowanych. Lider partii zaapelował do sojuszników (USA, UE, NATO) o wywiązanie się z gwarancji budapeszteńskich oraz o dostawy nowoczesnego uzbrojenia³⁵. W celu zapewnienia bezpieczeństwa Ukraina powinna powrócić do statusu państwa atomowego³⁶.

Partię „Ojczyzna” należy zaliczyć do zwolenników rozwiązań siłowych (twardej siły). Ugrupowanie Julii Tymoszenko postawiło sprawę jasno: „zwycięstwo lub kapitulacja”. Partia zaproponowała wycofanie ustaw o specjalnym statusie wybranych rejonów Donbasu oraz o amnestii dla separatystów. W kwestiach bezpieczeństwa postulowała ona wzmocnienie armii i powołanie stawki głównodowodzącego celem kierowania obroną oraz przystąpienie Ukrainy do Sojuszu Północnoatlantyckiego i UE. Równoległe z elekcją parlamentarną zaproponowano rozpisanie referendum w sprawie członkostwa w NATO oraz uchwalenie specjalnego planu dostosowania ukraińskich sił zbrojnych do standardów sojuszu. W rozmowach pokojowych należy powrócić do formatu geneńskiego z udziałem Stanów Zjednoczonych i UE. Natomiast z Rosją należy rozmawiać z pozycji siły, zmuszając na drodze sądowej do wypłaty odszkodowania z tytułu okupacji Krymu i części Donbasu. Na arenie międzynarodowej Ukraina powinna dążyć do oficjalnego uznania Rosji za agresora i sponsora terroryzmu³⁷.

„Swoboda” zapowiedziała reformę systemu obronnego, uchwalenie nowej koncepcji bezpieczeństwa i utworzenie dobrze wyposażonej armii zawodowej. Ponadto planowano powołanie na wzór szwajcarski Narodowych Sił Rezerwowych oraz oddziałów obrony terytorialnej. Zakładano modernizację armii i kompleksu wojskowo-przemysłowego, asygnowanie wydatków obronnych na poziomie 5% PKB. W polityce zagranicznej obstawano przy koncepcji europejskiego ukrainocentryzmu oraz strategicznej współpracy państw obszaru bałtycko-czarnomorskiego (międzymorza). Partia opowiedziała się za zerwaniem stosunków dyplomatycznych, wprowadzeniem obowiązku wizowego i zaniechaniem współpracy z Rosją do czasu zakończenia rosyjskiej agresji. Apelowano do gwarantów integralności Ukrainy, stron memorandum budapeszteńskiego, o wywiązanie się ze swoich zobowiązań. Wskazywano na potrzebę podpisania specjalnego porozumienia ze Stanami Zjednoczonymi w zakresie współpracy wojsko-

³⁴ *Передвиборна програма Політичної партії «Об'єднання» САМОПОМІЧ»...*, *op. cit.*, s. 2–3.

³⁵ *Програма кандидата у Президенти України Олега Ляшка, «Урядовий Кур'єр»* 30.04.2014.

³⁶ *Програма Радикальної партії Олега Ляшка...*, *op. cit.*, s. 2–3.

³⁷ *Передвиборча програма «Всеукраїнського об'єднання» БАТЬКІВЩИНА»...*, *op. cit.*, s. 1–2.

wo-technicznej. W programie partii broniącej suwerenności narodowej nie odnajdziemy postulatu członkostwa w strukturach europejskich, natomiast widnieje tu postulat ruchu bezwizowego z państwami UE³⁸.

Tabela 4. Kwestie bezpieczeństwa i polityki zagranicznej w programach wyborczych

	BPP	Partia Radykalna	„Ojczyzna”	„Swoboda”	Front Ludowy	„Silna Ukraina”	KPU	„Samopomoc”	Blok Opozycyjny
Nowa doktryna wojenna			+	+	+	+		+	
Uznanie Rosji za agresora	+	+	+	+					
Członkostwo w NATO			+	+	+		-		
Współpraca z USA				+					
Modernizacja armii z udziałem rodzimego przemysłu	+		+	+	+	+		+	+
Członkostwo w UE	+		+		+				
Umowa stowarzyszeniowa z UE	+	+	+		+				
Współpraca w ramach WNP							+		
Partnerstwo z Rosją							+		

Legenda: + – TAK, – – NIE, brak znaku – kwestia nie była poruszana w programie partii.

Źródło: *Ibidem*.

Blok Opozycyjny, apelując o pokój na Ukrainie, zaproponował opracowanie i wdrożenie specjalnego planu pojednania narodowego oraz mechanizm wielostronnych konsultacji z udziałem USA, UE i Rosji w celu zakończenia konfliktu. Partia zaproponowała zaniechania wszelkich radykalnych rozwiązań oraz rozbicie wszystkich nielegalnych formacji zbrojnych. W programie nie poruszono kwestii wektorów polityki zagranicznej, obstając przy zachowaniu statusu państwa neutralnego i pozablokowego. W sferze obronności zgłoszono jedynie postulat modernizacji armii, wykorzystując potencjał rodzimego przemysłu obronnego³⁹.

Komuniści wydarzenia na Ukrainie określili mianem wojny domowej, dlatego w programie partii nie odnajdziemy postulatów przeciwstawienia się rosyjskiej agresji. Natomiast nawoływano do zacieśnienia współpracy z Rosją, Kazachstanem i Białorusią oraz wzmocnienia braterstwa wschodniosłowiańskiego. Zachowanie integralności terytorialnej państwa nie wiązano z zagrożeniem zewnętrznym, lecz z wewnętrznym

³⁸ *Українська перемога. Програма докорінних перетворень (програма партії „Свобода”)...*, *op. cit.*, s. 1–3.

³⁹ *Предвыборная программа Политической партии Оппозиционный блок*, <http://opposition.org.ua/platform.html>, inf. z 20.11.2014.

konsensusem narodowościowym. Kategorycznie sprzeciwiano się próbom zbliżenia Ukrainy i Sojuszu Północnoatlantyckiego. Apelowano również o rozwiązanie nielegalnych formacji zbrojnych⁴⁰.

„Silna Ukraina” sprzeciwiała się prowadzeniu operacji antyterrorystycznej, proponując w zamian wielostronne rozmowy pod przewodnictwem specjalnego przedstawiciela Sekretarza Generalnego ONZ. W rozmowach pokojowych punktem wyjścia należy uczynić zachowanie integralności terytorialnej Ukrainy. Pokojowego rozwoju państwa będzie strzegła nowoczesna i zawodowa armia. Nowa doktryna wojenna powinna odzwierciedlać aktualne wyzwania i zagrożenia. Partia zaproponowała zwiększenie nakładów finansowych na siły zbrojne oraz osłon socjalnych dla wojskowych. Straty na rynku rosyjskim wetowano rozwojem współpracy gospodarczej z USA i UE⁴¹.

Pomimo dwubiegowego modelu rywalizacji w obydwu nurtach zarysował się wyraźny podział na ugrupowania radykalne i umiarkowane. Wstępna analiza programów wyborczych wykazała, że w większości wypadków na pierwszym miejscu znalazły się kwestie bezpieczeństwa państwa, w tym przeciwstawienie się rosyjskiej agresji i rozwiązanie konfliktu. Do najważniejszych postulatów należały także kwestie decentralizacji, walki z korupcją, reforma systemu podatkowego i wymiaru sprawiedliwości.

Wyniki głosowania

Badania *exit poll* przeprowadzone w dniu głosowania przez Kijowski Międzynarodowy Instytut Socjologii, Fundację „Demokratyczne Inicjatywy” i Centrum im. Razumkowa wskazywały na przekroczenie progu wyborczego przez 7 ugrupowań: Blok Petra Poroszenki – 23%, Front Ludowy – 21,3%, „Samopomoc” – 13,2%, Blok Opozycyjny – 7,6%, Partia Radykalna – 6,4%, „Swoboda” – 6,3% i „Ojczyzna” – 5,6%⁴². Dane innych ośrodków prezentowały zbliżone wyniki sondaży⁴³.

Oficjalne wyniki elekcji ogłoszone przez Centralną Komisję Wyborczą wprowadziły znaczącą korektę danych *exit poll* w systemie proporcjonalnym. Z niewielką przewagą głosów na pierwszym miejscu uplasował się Front Ludowy premiera Arsenija Jaceniuka, a druga lokata przypadła w udziale partii Blok Petra Poroszenki. W badaniach przeszacowano wyniki „Samopomocy” i „Swobody”, które znalazły się tuż pod progiem wyborczym. Z kolei w przypadku Bloku Opozycyjnego i Partii Radykalnej oficjalne wyniki okazały się nieco wyższe od sondażowych (patrz tabela 5).

⁴⁰ *Передвиборна програма Комуністичної партії України...*, *op. cit.*, s. 2–3.

⁴¹ *Програма „Сильна Україна”*, <http://silnaukraina.com/programa>, inf. z 19.12.2014.

⁴² *Парламентські вибори-2014: підсумки Національного екзит-полу’2014*, <http://dif-exitpoll.org.ua/ua/golovna.htm>, inf. z 20.12.2014.

⁴³ Blok Petra Poroszenki – 22,2%, Front Ludowy – 21,8%, „Samopomoc” – 14%, Blok Opozycyjny – 7,8%, Partia Radykalna – 6,4%, „Swoboda” – 5,8%, „Ojczyzna” – 5,6% (badania przeprowadziły 4 podmioty: rząd Kanady, Grupa Socjologiczna „Ranking” (Ukraina), „Baltic Surveys”/The Gallup Organization (Litwa), The International Republican Institute – IRI, YHIAH: <http://www.unian.ua/politics/1000972-rezultati-mijnarodnogo-ekzit-polu.html>, inf. z 22.12.2014.

W historii niepodległej Ukrainy komuniści po raz pierwszy znaleźli się poza parlamentem. Zaskoczeniem elekcji była także niska lokata partii „Silna Ukraina”, której lider Serhij Tihipko cztery lata temu w wyborach prezydenckich zajął wysokie trzecie miejsce. „Prawemu Sektorowi” w przekroczeniu progu zaporowego nie pomogła radykalna postawa w trakcie Rewolucji Godności oraz udział w operacji antyterrorystycznej na Donbasie.

Tabela 5. Wyniki przedterminowych wyborów do RN (26 X 2014) w systemie proporcjonalnym (ugrupowania > 1%)

Nr	Ugrupowanie	Liczba głosów	%	Mandaty
1	Front Ludowy	3 488 144	22,14	64
2	Blok Petra Poroszenki	3 437 521	21,82	63
3	Zjednoczenie „Samopomoc”	1 729 271	10,97	32
4	Blok Opozycyjny	1 486 203	9,43	27
5	Partia Radykalna Oleha Laszka	1 173 131	7,44	22
6	Partia „Ojczyzna”	894 837	5,68	17
7	Partia „Swoboda”	742 022	4,71	-
8	Komunistyczna Partia Ukrainy	611 923	3,88	-
9	Partia Serhija Tihipka „Silna Ukraina”	491 471	3,11	-
10	Partia „Pozycja Obywatelska”	489 523	3,10	-
11	Partia Agrarna „Szpadel”	418 301	2,65	-
12	Partia „Prawy Sektor”	284 943	1,80	-

Źródło: Dane CKW, <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/wp300?PT001F01=910>, inf. z 25.12.2014.

Wiodące proeuropejskie ugrupowania Majdanu (Blok Petra Poroszenki, Front Ludowy, „Samopomoc”) przekroczyły próg wyborczy we wszystkich regionach (z wyjątkiem okupowanych terenów wyłączonych z elekcji). Blok Petra Poroszenki dwucyfrowe poparcie zdobył w całym państwie, przegrywając nieznacznie rywalizację w zachodniej i środkowej części kraju. Z kolei Front Ludowy przekroczył próg wyborczy z jednocyfrowym wynikiem w obwodach odeskim, charkowskim, donieckim i ługańskim. Poza obwodem donieckim ponad progiem wyborczym we wszystkich regionach uplasowała się również „Samopomoc”. Podobny wynik uzyskała również Partia Radykalna, natomiast „Ojczyzna” osiągnęła niewystarczający wynik w południowo-wschodniej Ukrainie. Geografia wyborcza pokazuje stopniowe zmiany zachodzące na polu elektoralnym południowo-wschodnich regionów. Demokratyczne wybory i Rewolucja Godności pozwoliły proeuropejskim ugrupowaniom nawiązać równą walkę z prorosyjskim Blokiem Opozycyjnym, który nie przekroczył progu wyborczego w większości obwodów zachodniej i środkowej Ukrainy⁴⁴.

Przedstawienie wyników w systemie proporcjonalnym daje jedynie cząstkowy obraz sytuacji powyborczej, ponieważ całościowy obraz układu sił zmienia wyniki w jednomandatowych okręgach wyborczych (system większościowy). W elekcji zwyciężył Blok Petra

⁴⁴ Analiza danych Centralnej Komisji Wyborczej.

Poroszenki, uzyskując 132 miejsca w Radzie Najwyższej. Natomiast Front Ludowy wprowadził 82 deputowanych, „Samopomoc” – 33, Blok Opozycyjny – 29, Partia Radykalna – 22 i „Ojczyzna” – 19 parlamentarzystów. System większościowy partiom politycznym daje możliwość posiadania nielicznych reprezentacji. Partia „Swoboda” wprowadziła do Rady Najwyższej 6 deputowanych, natomiast po 1 przedstawicieli „Silna Ukraina”, „Szpadel”, „Prawy Sektor” i partia „Wolność”. Warto odnotować, że w systemie większościowym wyłoniono także 94 deputowanych niezależnych⁴⁵. Jest to znacząca liczba parlamentarzystów, która zasilila szeregi frakcji partyjnych bądź stworzyła własne („Wola Ludu”, „Rozwój Ekonomiczny”). Z powodu kryzysu, działań wojennych i aneksji Krymu wybory nie odbyły się na półwyspie oraz niektórych rejonach obwodów donieckiego i ługańskiego, okupowanych przez separatystów (27 okręgów wyborczych). Z kolei w dwóch okręgach (Berdyczów, Nowomoskowsk) zarządzono powtórne podliczanie głosów⁴⁶. Międzynarodowi obserwatorzy uznali elekcję za demokratyczną, oddającą wolę wyborców.

Przetargi koalicyjne

Rewolucja Godności sprzyjała popularyzacji idei integracji europejskiej, dlatego po wyborach parlamentarnych stawiano na koalicję zapowiadającą realizację tej koncepcji. Badania opinii publicznej przeprowadzone przez Grupę „Ranking” (6–13 XI 2014) wykazały największe poparcie dla szerokiej koalicji w składzie: Blok Petra Poroszenki (BPP), Front Ludowy (FL), Zjednoczenie „Samopomoc” (ZS), Partia Radykalna (PR) i „Ojczyzna”, popieranej przez 19% respondentów. Większościowej koalicji składającej się z trzech ugrupowań (BPP + FL + ZS) życzyło sobie 17% badanych, natomiast minimalnie zwycięskiej koalicji z dwóch najsilniejszych ugrupowań (BPP + FL) 12% respondentów. Wyłączenie Partii Radykalnej z większościowej koalicji ugrupowań nawiązujących do tradycji Majdanu poparło 9% badanych (BPP + FL + ZS + „Ojczyzna”). Sojusz koalicyjny prezydenckiego ugrupowania z Blokiem Opozycyjnym wybrało jedynie 5% badanych. Interesujące jest to, że 20% respondentów nie poparło żadnego z wyżej wymienionych wariantów koalicji parlamentarno-gabinetowej, a 15% badanych było niezdecydowanych⁴⁷.

Zamieszanie w procesie wyłonienia zwycięzcy było spowodowane zawiłościami podliczania głosów w systemie proporcjonalnym i większościowym. Większość środków masowego przekazu wyłoniła zwycięzcę wyborów na podstawie częściowych wyników przedstawionych wyłącznie na podstawie systemu proporcjonalnego. W tym wypadku niewielką różnicą wygrała partia premiera Front Ludowy, roszczonego pretensje do inicjowania rozmów koalicyjnych. Arsenij Jaceniuk oświadczył, że „praktyka europejska nakazuje zwycięzcy podjęcie stosownych działań w tym zakresie, a lider takiego ugru-

⁴⁵ „Голос України” 12 XI 2014.

⁴⁶ *Результати виборів до Ради оприлюднено офіційно*, <http://www.pravda.com.ua/news/2014/11/12/7043958/>, inf. z 23.12.2014.

⁴⁷ *Україні розповіли, якою хочуть бачити коаліцію в Раді. Інфографіка*, <http://tsn.ua/politika/ukrayinci-rozpozvili-yakoyu-hochut-bachiti-koaliciyu-v-radi-infografika-392578.html>, inf. z 23.12.2014.

powołania zostaje premierem i proponuje skład rządu⁴⁸. W swoim wystąpieniu 29 X szef rządu zaprosił do negocjacji wszystkie zwycięskie ugrupowania, oprócz Bloku Opozycyjnego, proponując uczestnikom rozmów koalicyjnych podanie do 3 XI propozycji personalnych na stanowiska ministerialne⁴⁹. Nie czekając na ostateczne wyniki wyborów, które przesunęły Front Ludowy na drugą pozycję, premier postanowił skonsumować chwilowy triumf, podkreślając siłę i znaczenie swojego ugrupowania.

Pretensje do inicjowania rozmów koalicyjnych zgłosił także prezydencki Blok Petra Poroszenki (patrz tabela 6). Z inicjatywy głowy państwa BPP, rozpoczynając przetargi koalicyjne, zaproponował Arsenija Jaceniuka na stanowisko szefa rządu⁵⁰. Rozważny krok siły prezydenckiej pozwolił na złagodzenie napięcia pomiędzy dwiema największymi partiami. Lider ugrupowania Jurij Łucenko podkreślił, że „partia nie będzie obstawała przy obsadzie stanowisk, a kładła nacisk na reformy ekonomiczne i zmianę systemu władzy”⁵¹.

Tabela 6. Partie inicjujące przetargi koalicyjne w 2014 r.

Formater	Partia	Siła parlamentarna ugrupowania	Intencje	Rezultat
J. Łucenko	BPP	Pierwsze	Zlecenie prezydenta	Szeroka koalicja
A. Jaceniuk	FL	Drugie	Aspiracje premierskie	Szeroka koalicja

Źródło: Opracowanie własne.

We wstępnej fazie rozmów pojawiły się dwa warianty porozumienia koalicyjnego, pierwszy autorstwa prezydenckiego Bloku Petra Poroszenki, natomiast drugi opracowała partia premiera Front Ludowy, proponując nazwę koalicji „Europejski Wybór”. Powyższa sytuacja pokazywała rywalizację prezydenta i premiera o dominującą pozycję w koalicji.

Partia Julii Tymoszenko „Ojczyzna” opowiedziała się za powstaniem szerokiej koalicji sił demokratycznych ze swoim udziałem. Liderka partii oświadczyła, że na podstawie dwóch projektów umów koalicyjnych należy stworzyć wspólny projekt, a jej siła polityczna nie pretenduje na żadne stanowiska w rządzie⁵². Wynik wyborczy ostudził personalny zapał byłej premier, ale nie oznaczał rezygnacji z odzyskania pozycji w obozie sił demokratycznych.

⁴⁸ А. Яценюк: „Народний фронт” ініціює коаліцію та пропонує прем’єра на правах переможця виборів, <http://ua.interfax.com.ua/news/political/231705.html>, inf. z 25.01.2015.

⁴⁹ А. Яценюк: „Народний фронт” виграв вибори і запропонує коаліції свого прем’єра, http://dt.ua/POLITICS/yacenyuk-narodniy-front-vigrav-vibori-i-zaproponuye-koaliciyi-svogo-prem-yera-155187_.html, inf. z 25.01.2015.

⁵⁰ Блок Петра Порошенка ініціює створення нової парламентської коаліції, <http://solydarnist.org/?p=4056>, inf. z 20.01.2015.

⁵¹ *Ibidem*.

⁵² Закляті друзі: як переможці виборів збираються формувати коаліцію, <http://forbes.ua/ua/nation/1381859-zaklyati-druzi-yak-peremozhci-viboriv-zbirayutsya-formuvati-koaliciyu>, inf. z 15.01.2015.

Zarówno prezydent, jak i premier obstawali przy powstaniu szerokiej koalicji z udziałem wszystkich ugrupowań Majdanu, dającej możliwość powołania większości kwalifikowanej (2/3) niezbędnej do nowelizacji konstytucji w zakresie decentralizacji władzy i likwidacji immunitetu poselskiego. Powstanie szerokiej koalicji miało swoje zalety, ale również wiele wad. Jewhen Mahda, dyrektor Centrum Stosunków Społecznych, za najbardziej pożądaną uznał koalicję minimalnie zwycięską z udziałem trzech partii parlamentarnych (BPP, FL i ZS), które po uzupełnieniu swoich frakcji o deputowanych bezpartyjnych miałyby stabilną i proeuropejską większość parlamentarną, zdolną do efektywnego działania. Ekspert zauważył, że najlepszym rozwiązaniem dla Partii Radykalnej oraz „Ojczyzny” będzie pozostanie w opozycji i wspieranie wybranych projektów reformatorskich większości parlamentarnej⁵³. Należy się zgodzić z takim twierdzeniem, ponieważ po pierwsze minimalnie zwycięska koalicja będzie bardziej stabilna, a po drugie zostanie wypełniona nisza opozycji prawicowej. W ten sposób również można zapobiec powtórzeniu sytuacji z lat 2005–2010, kiedy politycy dążyli do ukształtowania dwubiegunowego modelu rywalizacji, dzielącego scenę polityczną na obóz „pomarańczowy” i „biało-błękitny”. Niespełnione oczekiwania Rewolucji Godności i obietnic wyborczych, a także podjęcie niepopularnych, ale koniecznych decyzji reformowania państwa mogą doprowadzić do utraty popularności przez ugrupowania Majdanu i powrotu do władzy zwolenników byłego prezydenta Wiktora Janukowycza i związanych z nim klanów oligarchicznych. Doświadczenia pokazują, że dwubiegunowy podział sceny politycznej na Ukrainie bardzo często prowadzi do konfrontacji i głębokich kryzysów politycznych.

Z rozmów koalicyjnych wyłączono Blok Opozycyjny, który już na starcie kampanii wyborczej określił swój stosunek do zmian w 2014 r. Deputowany tego ugrupowania Serhij Liowoczkin, były szef administracji prezydenta Janukowycza, zgłosił kandydaturę Ołeksandra Wiłkuła, byłego wicepremiera w rządzie Mykoły Azarowa, na stanowisko przewodniczącego Rady Najwyższej oraz przedstawił aspiracje objęcia czterech komitetów parlamentarnych: 1) wolności słowa, 2) polityki społecznej, 3) prawnego i regulaminu, 4) praw człowieka⁵⁴.

Prowadząc rozmowy na temat porozumienia koalicyjnego, wiodące ugrupowania (BPP i FL) rozpoczęły negocjacje w sprawie obsady stanowisk ministerialnych w nowym rządzie. Prezydent dążył do przejęcia kontroli nad tekami w resortach siłowych, finansów, sprawiedliwości oraz w ministerstwie zdrowia. Zgodnie z obowiązującą UZ głowa państwa wnioskuje o powołanie ministrów spraw zagranicznych i obrony. Na tych stanowiskach pozostawiono dotychczasowych ministrów – Pawła Klimkina i Stepana Połtoraka. Natomiast fotel ministra spraw wewnętrznych stał się kością niezgody pomiędzy prezydentem a premierem. Formalnie obsadzenie tego resortu należy do koalicji większościowej, ale biorąc pod uwagę siłę parlamentarną ugrupowania prezydenckiego (BPP), dążyło ono do przejęcia kontroli nad resortem. Z kolei premier

⁵³ *Ibidem*.

⁵⁴ *Львовичкін хоче, щоб спікером Ради став Вілкул*, <http://www.pravda.com.ua/news/2014/11/20/7044891/>, inf. z 20.01.2015.

obstawał przy pozostawieniu teki ministra MSW w rękach Arsena Awakowa. Różnice wystąpiły także przy obsadzaniu fotela ministra finansów. Kandydatem prezydenta na to stanowisko był Wiktor Pynzenyk (obejmował je w rządzie obozu „pomarańczowego”), natomiast premier optował za pozostawieniem jemu prawa do obsadzenia tego resortu. W zamian partia premiera zaproponowała szefowi prezydenckiej administracji objęcie stanowiska ministra gospodarki. Front Ludowy nie zaakceptował propozycji prezydenta na stanowisku ministra sprawiedliwości (Ołeksij Fiłatow) oraz ministra zdrowia (Olha Bohomolec)⁵⁵. Na tym etapie przetargów koalicyjnych mniejsze partie nie zgłaszały swoich propozycji.

Oddając fotel premiera, BPP obstawał przy obsadzeniu stanowiska przewodniczącego Rady Najwyższej przez Wołodymyra Hrojsmana, wicepremiera i bliskiego współpracownika prezydenta. W zamian za poparcie tej kandydatury Front Ludowy zażądał stanowisk ministra spraw wewnętrznych (Arsen Awakow) i sprawiedliwości (Pawło Petrenko). Ponadto Front Ludowy dążył do przejęcia resortów infrastruktury (Serhij Fajermark) i oświaty (Lilia Hrynewycz). Partii „Ojczyzna” zaproponowano obsadzenie resortów ochrony środowiska i zasobów naturalnych, a „Samopomoc” miałyby pozyskać resort zdrowia. Mniejsze ugrupowania chętnie przyłączyły się do większościowej koalicji parlamentarnej, ale nie śpieszyły się do przejmowania odpowiedzialności za poszczególne resorty⁵⁶. Podobną taktykę w okresie rządów Wiktora Janukowycza stosowała partia komunistyczna, ale nie pozwoliła ona uniknąć odpowiedzialności politycznej.

Pewną konsternację i zdziwienie wśród koalicjantów wywołały propozycje prezydenta w zakresie obsady stanowisk ministerialnych przez zagranicznych menedżerów. Ukraińskie prawo zabrania obcokrajowcom obejmowania stanowisk w Gabinetie Ministrów. Podobny pomysł swego czasu zgłosił także premier Arsenij Jaceniuk, proponując objęcie resortu integracji europejskiej przez znanego polityka europejskiego⁵⁷. Zapraszanie międzynarodowych ekspertów w charakterze doradców nie jest niczym nowym, natomiast powierzanie obcokrajowcom funkcji ministerialnych może oznaczać niezdolność ukraińskiej elity do zmiany systemu oligarchicznego. Powołując się na wysokie stanowiska obywateli państw zachodnich, należy pamiętać, że w przypadku dojścia do władzy sił prorosyjskich Federacja Rosyjska może lobbować swoich menedżerów. Gruzińskie doświadczenia pokazują, że lepszym rozwiązaniem jest stawianie na młodych reformatorów niezwiązanych z żadną grupą oligarchiczną.

⁵⁵ *Найбільші суперечки навколо кандидатур на посади голів МВС, МОЗ та Мінфіну*, http://dt.ua/POLITICS/poroshenko-predstaviv-svoji-kandidaturi-u-noviy-kabmin-zmi-156459_.html, inf. z 20.01.2015.

⁵⁶ *Останні приготування. Про що домовлялися коаліціанти напередодні першого засідання Ради*, http://www.pravda.com.ua/articles/2014/11/27/7045547/view_print/, inf. z 20.01.2015.

⁵⁷ *Порошенко готовит закон, позволяющий иностранным специалистам работать в Кабмине*, <http://www.unian.net/politics/1014533-poroshenko-gotovit-zakon-pozvolayayuschiy-inostranniyi-m-spetsialistam-rabotat-v-kabmine.html>, inf. z 19.01.2015.

W ramach przetargów koalicyjnych uzgodniono podział komitetów (komisje) parlamentarnych. Blok Petra Poroszenki pretendował do przewodniczenia 9–10 komitetom, Front Ludowy – 8, „Samopomoc” – 3, Partia Radykalna – 2–3 i „Ojczyzna” – 2–3. „Samopomoc” zgłosiła chęć objęcia komitetów ds. integracji europejskiej, łączności i informatyzacji oraz samorządu terytorialnego⁵⁸.

Niepokój zwolenników proeuropejskiej koalicji demokratycznej budziły pierwsze nieporozumienia co do obsady stanowisk oraz sposób uprawiania polityki koalicyjnej, wskazującej na konfrontację i dominację partykularnych interesów.

Jeden z twórców Konstytucji Ukrainy Wiktor Musijaka uważał, że w ramach nowej koalicji stale będzie dochodziło do napięć pomiędzy prezydentem a premierem, rzadziej do nieporozumień pomiędzy prezydentem a parlamentem. *Demarche*, spektakularne oświadczenia czołowych polityków i brak lojalności koalicjantów w trakcie głosowań w Radzie Najwyższej miały podkopywać trwałość większości parlamentarnej, prowadząc do kolejnych przedterminowych wyborów⁵⁹.

Zdaniem Ołeksija Donija, obydwie największe ugrupowania ze swojej natury miały sprzyjać dalszej oligarchizacji Ukrainy. Żadna z nich nie rozumiała podstaw demokracji europejskiej, dlatego brak monopolu we władzy jednej z nich nie pograży kraju, pozostawiając margines wolności dla małego i średniego biznesu oraz społeczeństwa⁶⁰.

27 listopada 2014 r. odbyło się pierwsze posiedzenie nowo wybranej Rady Najwyższej. W tym dniu deputowani powołali 6 frakcji parlamentarnych i 2 grupy deputowanych. Najliczniejszą frakcję stworzyli parlamentarzyści Bloku Petra Poroszenki – 145 mandatów, natomiast Front Ludowy dysponował 83 mandatami, „Samopomoc” – 32, Partia Radykalna – 22, „Ojczyzna” – 19. Z kolei do frakcji Bloku Opozycyjnego zapisało się 40 deputowanych. Pozostali deputowani powołali do życia grupę „Rozwój Ekonomiczny” (19 mandatów) oraz „Wolę Ludu” (20 mandatów). Do żadnej frakcji bądź grupy nie weszło 38 parlamentarzystów⁶¹.

Na pierwszym posiedzeniu nowego parlamentu ogłoszono powstanie koalicji większościowej „Europejska Ukraina”, zrzeszającej 302 deputowanych z pięciu frakcji⁶². Demonstrując zdecydowanie bądź brak zaufania, koalicja większościowa tegoż dnia wybrała Wołodymyra Hrojsmana na przewodniczącego Rady Najwyższej (uzyskał 359 głosów)⁶³ oraz Arsenija Jaceniuka na stanowisko premiera. Kandydaturę nowego szefa

⁵⁸ *Останні приготування. Про що домовлялися коаліціанти напередодні першого засідання Ради...*, *op. cit.*

⁵⁹ *Новій коаліції прогнозують постійні конфлікти, які знову завершаться перевиборами*, http://zn.ua/POLITICS/novoy-koalicii-prognoziruyut-postoyannye-konflikty-kotorye-snova-zavershatsya-perevyborami-158928_.html, inf. z 20.01.2015.

⁶⁰ *Заляті друзі: як переможці виборів збираються формувати коаліцію...*, *op. cit.*

⁶¹ *Депутатські фракції та групи*, inf. z http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/site2/p_fractionskoaliciyu, inf. z 15.01.2015.

⁶² *В Раде создали шесть фракций и две депутатские группы*, <http://www.unian.net/politics/1014582-v-rade-sozdali-shest-fraktsiy-i-dve-deputatskie-gruppyi.html>, inf. z 15.01.2015.

⁶³ *Рада обрала нового спікера*, <http://www.pravda.com.ua/news/2014/11/27/7045630/>, inf. z 15.01.2015.

rządu poparło 341 deputowanych: Blok Petra Poroszenki – 138, Front Ludowy – 83, „Samopomoc” – 32, Partia Radykalna – 21, „Ojczyzna” – 18, „Wola Ludu” – 19, „Rozwój Ekonomiczny” – 16 i Blok Opozycyjny – 1⁶⁴.

Proces tworzenia koalicji na Ukrainie zazwyczaj jest trudny i czasochłonny, dlatego „Europejska Ukraina”, demonstrując zdecydowane działania, szybko powołała nowy rząd. Front Ludowy otrzymał tekę premiera, wicepremiera, ministrów sprawiedliwości, spraw wewnętrznych i kultury. Blok Petra Poroszenki pozyskał tekę wicepremiera i obsadził resorty nauki i oświaty, polityki informacyjnej, pracy i polityki społecznej oraz wsparł działania prezydenta na rzecz powołania wielu fachowców do resortów: rozwoju gospodarczego i handlu, energetyki, służby zdrowia, infrastruktury, budownictwa i rozwoju regionalnego. Ponadto do resortów prezydenckich należały ministerstwo obrony i spraw zagranicznych. Partia Radykalna otrzymała stanowisko wicepremiera, natomiast „Ojczyzna” resorty ochrony środowiska, młodzieży i sportu, a „Samopomoc” ministerstwo finansów i rolnictwa⁶⁵.

Porozumienie koalicyjne zostało podpisane 21 listopada 2014 r. przez przedstawicieli pięciu zwycięskich ugrupowań. Uczestniczące w przetargach koalicyjnych partie polityczne uzgodniły treść nowej umowy koalicyjnej składającej się z dwóch części: reformy (A) i regulaminu (B). Najobszerniejsza pierwsza część składała się z 17 rozdziałów: 1) reformy systemu bezpieczeństwa narodowego i obrony; 2) konstytucyjna reforma; 3) antykorupcyjna reforma; 4) reforma sądownictwa; 5) reforma organów ścigania; 6) reforma prawa wyborczego; 7) decentralizacja i reforma administracji publicznej; 8) zagwarantowanie przyspieszonego rozwoju ekonomicznego; 9) polityka państwa w zakresie regulacji, rozwój przedsiębiorczości i konkurencji; 10) reforma finansów publicznych; 11) reforma rolnictwa; 12) reforma systemu energetycznego i bezpieczeństwo energetyczne; 13) infrastruktura i transport; 14) reforma systemu gospodarstwa komunalnego; 15) reforma sektora socjalno-humanitarnego; 16) reforma służby zdrowia; 17) ochrona środowiska⁶⁶.

W sytuacji aneksji Krymu i konfliktu zbrojnego w Donbasie z aktywnym udziałem Rosji większościowa koalicja parlamentarna na pierwszym miejscu postawiła kwestie bezpieczeństwa, w tym obrony narodowej. Agresywna polityka Federacji Rosyjskiej sprzyjała podjęciu przez ugrupowania koalicyjne zobowiązań o wypowiedzeniu pozablokowego statusu Ukrainy i rozpoczęciu starań na rzecz członkostwa z Sojuszem Północnoatlantyckim. W tym celu zapowiadano nowelizację Strategii bezpieczeństwa narodowego i Doktryny wojennej, uwzględniających potencjalnego przeciwnika⁶⁷. Ponadto w warunkach głębokiego kryzysu ekonomicznego i destabilizacji państwa szyb-

⁶⁴ Яценюк знову став прем'єр-міністром, <http://www.pravda.com.ua/news/2014/11/27/7045654/>, inf. z 15.01.2015.

⁶⁵ Новое правительство. Полное досье, <http://glavcom.ua/articles/24642.html>, inf. z 16.12.2014.

⁶⁶ Угода про коаліцію депутатських фракцій „Європейський вибір”, Верховна Рада України 2014, <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0001001-15>, inf. z 20.01.2015.

⁶⁷ *Ibidem*.

kiej reakcji wymagały działania naprawcze w zakresie ustroju politycznego i społeczno-ekonomicznego.

Realizacja nakreślonego planu reform wymagała skoordynowanych i profesjonalnych działań wielkiej koalicji sił proeuropejskich. Ugrupowania ukraińskiej sceny politycznej nie posiadają dużego doświadczenia w zakresie budowania reżimu konsensualnego (wg Arenda Lijpharta). Partie parlamentarne w pierwszej kolejności są nastawione na realizację zróżnicowanych interesów ekonomicznych poszczególnych grup oligarchicznych, co uniemożliwia osiągnięcie w średniookresowej perspektywie trwałych porozumień. W warunkach ukraińskich powyższe czynniki negatywnie wpływają na zachowanie równowagi pomiędzy prezydentem, rządem i parlamentem.

Streszczenie: Rewolucja Godności doprowadziła do przedterminowych wyborów prezydenckich i parlamentarnych. W niniejszym artykule analizie poddano proces elekcji parlamentarnej oraz polityki koalicyjnej ugrupowań parlamentarnych. W wyniku kampanii ukształtował się dwubiegunowy model rywalizacji (Majdan – anti-Majdan), natomiast w obydwu nurtach zarysował się wyraźny podział na ugrupowania radykalne i umiarkowane. Analiza programów wyborczych wykazała, że w większości wypadków na pierwszym miejscu znalazły się kwestie bezpieczeństwa państwa, w tym przeciwstawienie się rosyjskiej agresji i rozwiązanie konfliktu. Do najważniejszych postulatów należały także kwestie decentralizacji, walki z korupcją, reformy systemu podatkowego i wymiaru sprawiedliwości. W wyniku wyborów powstała szeroka koalicja „Europejska Ukraina” z udziałem pięciu partii politycznych związanych z Majdanem.

Słowa kluczowe: Ukraina, partie, koalicja większościowa, wybory parlamentarne, polityka koalicyjna

Parliamentary elections and coalition bargaining in Ukraine in 2014

Summary: The “Revolution of Dignity” has led to the pre-term presidential and parliamentary elections. The article analyzes parliamentary election process and coalition policy of parliamentarian groups. As a result of the campaign, a bipolar model of competition has been shaped (Maidan – Anti-Maidan), while each of them has radical and moderate divisions. Analysis of election programs has shown that in most cases there are national security issues in the first place, including resistance to Russian aggression and conflict resolution. The most important demands included the issue of decentralization, fight against corruption, tax and justice reforms. As a result of the elections, a broad coalition “European Ukraine” has been set with the participation of five political parties related to Maidan.

Key words: Ukraine, parties, majority coalition, parliamentary elections, coalition policy

Bibliografia

Źródła

Dokumenty i materiały

Передвиборча програма партії Блок Петра Порошенка, <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=202/>

Програма політичної партії Народний Фронт, <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=182/>

Передвиборна програма Політичної партії "Об'єднання «САМОПОМІЧ»", <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=185/>

Програма Радикальної партії Олега Ляшка, <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=144/>

Передвиборча програма „Всеукраїнського об'єднання «БАТЬКІВЩИНА»", <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=149/>

Передвиборча програма Політичної партії Опозиційний Блок, <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=199/>

Передвиборна програма Комуністичної партії України, <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=142#/>

Передвиборна програма Партії Сергія Тігіпка «Сильна Україна», <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=176/>

Програма партії Блок Петра Порошенка, http://solydarnist.org/?page_id=874

Програма кандидата у Президенти України Олега Ляшка, „Урядовий Кур'єр” 30.04.2014.

Предвыборная программа Политической партии Оппозиционный Блок, <http://opposition.org.ua/platform.html/>

Програма „Сильна Україна”, <http://silnaukraina.com/programa/>

Угода про коаліцію депутатських фракцій „Європейський вибір”, Верховна Рада України 2014, <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/n0001001-15/>

Українська перемога. Програма докорінних перетворень (програма партії „Свобода”), <http://www.cvk.gov.ua/pls/vnd2014/WP502?pt001f01=910&pf7171=155/>

Badania opinii publicznej

Електоральні наміри виборців України. Березень 2014, Прес-релізи та звіти КМІС <http://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=247&page=5&t=2/>

Електоральні настрої населення України: вибори до Верховної Ради України, <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=383&page=11/>

Електоральні наміри виборців щодо виборів до Верховної Ради, <http://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=416&page=1/>

Парламентські вибори-2014: підсумки Національного екзит-полу'2014, <http://dif-exitpoll.org.ua/ua/golovna.htm/>

Ставлення громадян України до актуальних проблем внутрішньої і зовнішньої політики держави, http://www.razumkov.org.ua/upload/1404225088_file.pdf/

„Україна на передодні президентських виборів”. Результати спільного дослідження компаній КМІС, СОЦИС та „Рейтинг”, <http://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=329&page=14/>

Monografie i artykuły

Балакірева О., Бондар Т., Дмитрук Д., *Електоральні орієнтації та поведінка виборців під час виборів народних депутатів України 26 жовтня 2014 року*, „Український Соціум” 2014, № 4 (51).

Партійна система України до і після Майдану: зміни, тенденції розвитку, суспільні запити (Аналітична доповідь Центру Разумкова), „Національна Безпека і Оборона” 2015, № 6–7.

Baluk W., *Rywalizacja wyborcza na Ukrainie w 2012 roku*, „Annales/Politologia” 2013, vol. XX, 2.

Sobolewska-Mysłik K., *Partie i systemy partyjne na świecie*, Warszawa 2004.

Źródła internetowe i prasowe

Верховна Рада України, <http://w1.c1.rada.gov.ua/>

Центральна виборча комісія, <http://www.cvk.gov.ua/>

УНІАН, <http://www.unian.ua/>

„Українська Правда”, <http://www.pravda.com.ua/>

ТСН, <http://tsn.ua/>

„Інтерфакс-Україна”, <http://ua.interfax.com.ua/>

„Дзеркало тижня. Україна”, <http://dt.ua/>

„Forbes/Україна”, <http://forbes.ua/>

„Главком”, <http://glavcom.ua/>

„Голос України” 12.11.2014.

„Урядовий Кур’єр” 30.04.2014.